

Eesti tervishoiu programm ja selle alameetmed

Assar Luha, Epp Tohver – Sihtasutus Eesti Teadusagentuur

Eesti teadlaste saavutused tervishoiuvaldkonna teadus- ja arendustegevuses on sageli leidnud rahvusvahelist tunnustust, kuid tervishoiu uurimistegevuse kujundamine riigi vajadustest lähtudes on seni kippunud jääma tagaplaanile. Eesti tervishoiu programmiga on nüüd loodud võimalus riigi vajaduste realiseerimiseks tervishoiuteaduste vallas parima teadusliku teadmise alusel.

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias „Teadmistepõhine Eesti” aastateks 2007–2013 määrati kindlaks riigi jaoks prioriteetsed valdkonnad, mida eelisarendatakse riiklike teadus- ja arendustegevuse programmide abil. Esmatähtsate valdkondade hulka kuulub ka tervishoid, mille arendamiseks on loodud Eesti tervishoiu programm. Programmi üldeesmärkideks on Eesti rahvastiku tervisenäitajate jätkusuutlik paranemine parima võimaliku teaduspõhise tervise edendamise ja haiguste ennetamise ning patsientide ravi ja rehabilitatsiooni alusel, samuti Eesti konkurentsivõime parandamine teaduspõhiste tervishoiuteenuste pakkumiseks rahvusvahelises ulatuses. Tegemist on Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi koostööprogrammiga, mida juhib Haridus- ja Teadusministeerium ning mida rahastab Euroopa Regionaalarengu Fond.

Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas viiakse Eesti tervishoiu programmi ellu kahe alameetmega: 1) tervishoiuteaduste võimekuse edendamise programmiga TerVE ja 2) avatud taotlusvooriga „Tervishoiualase teadus- ja arendustegevuse toetamine”. Programmi TerVE raames jagatakse välja 5 752 045 ning avatud taotlusvooru kaudu 3 645 195 eurot. Lisaks sellele panustab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Eesti tervishoiu programmi 5,5 miljonit eurot, millega toetatakse Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse elluviidava meetme „Teadus- ja arendustegevuse projektide toetus”

raames innovaatilise meditsiinitehnoloogia projekte. Olulisemateks seni rahastatud projektide teemadeks on olnud diagnostika, personaalmeditsiin ning infosüsteemid. Sotsiaalministeerium kui tervishoiuvaldkonna eest vastutav ministeerium on Eesti tervishoiu programmi kaasatud eksperdina.

TERVISHOIUTEADUSTE VÕIMEKUSE EDENDAMISE PROGRAMM TerVE

Tervishoiuteaduste võimekuse edendamise programm TerVE kinnitati haridus- ja teadusministri käskkirjaga 20. mail 2011. Programm kestab kuni 31. oktoobrini 2015 ning selle vahetuks korraldajaks on Sihtasutus Eesti Teadusagentuur.

TerVE tegevused ja oodatavad tulemused

Programm TerVE on tervishoiuvaldkonna teadus- ja arendustegevuse ning sellest lähtuvate rakenduste kogum, mis on vajalik valdkondlikul arengu- ja rakendus-kaval põhinevate riiklikult prioriteetsete eesmärkide saavutamiseks ja tegevuste elluviimiseks. Rahastatavate tegevuste puhul peab üldkriteeriumina olema tagatud nende teaduslik kvaliteet, samuti on oluline teemade uudsus, rakenduslikkus ning partnerite süvendatud koostöö.

Tähelepanu pööratakse rahvatervise seisukohalt oluliste negatiivset ja positiivset paikkondlikku tervisekäitumist kujundavate tegurite uurimisele ja analüüsile. Tervisekäitumise teaduspõhiste uuringute tulemused peavad olema rakendatavad otstarbeka tervisekäitumise soodustamiseks ning kaasa aitama eluviisi muutmist võimaldava ennetus- ja sekkumistegevuse otstarbekale riiklikule kavandamisele. Programmi olulisteks suundadeks on keskkonna rahvastiku tervist mõjutavate riskitegurite hindamise tõhustamine, terviseinfo kogumise ja kasutamise võimaluste arendamine ning tervisetehnoloogiate hindamise käivitamine.

TerVE programmi käigus töötatakse välja kaks pikaajalist arengukava: 1) tervishoiu teadus- ja arendustegevuse ning selle rahastamise jätkusuutlikkuse tagamise arengukava ning 2) keskkonnatervise teadus- ja arendustegevuse arengukava. Samuti pööratakse tähelepanu avalikkuse teavitamisele tervishoiu valdkonnas tehtavast teadus- ja arendustööst.

Programmi elluviimise oodatavateks tulemusteks on Eesti rahva terviseteadlikkuse paranemine, terviseteaduste mõju suurenemine inimeste tervisele ning tervishoiu teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasv.

TerVE partnerid, koostöö ja hetkeseis

TerVE programmi realiseerimisse kaasatud partnerid on programmi tegevustega seotud valdkondades positiivselt evalveeritud kõrgkoolid ja teadusasutused ning eraõiguslikud juriidilised isikud: Eesti Maaülikool, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut, Protobios OÜ, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Tervise Arengu Instituut, Vähiuuringute Tehnoloogia Arenduskeskus. Lisaks partnerite omavahelise koostöö tõhustamisele püütakse TerVE programmiga edendada ka ministeeriumide koostööd tervishoiu teadus- ja arendustegevuse vallas. Eeskätt on oluline Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöö Sotsiaalministeeriumiga nendes lõikudes, mis aitavad kaasa rahva terviseteadlikkuse parandamisele ning toetavad riiklike tervishoiupoliitiliste otsuste kujundamist.

Alljärgnevalt on käsitletud programmi senist tegevust selle põhitegevuste kaupa. TerVE I tegevuse „Eluviisi ja selle muutmist, sealhulgas riskikäitumist kujundavate tegurite analüüs ja mõju hindamine” raames hinnatakse partnerite esitatud uuringukavasid. Toetuse eraldamise lõplik otsus langetatakse pärast täpsustavaid läbirääkimisi partneritega. II tegevuse „Keskkonna riskitegurite mõju hindamine tervisele” käigus on alustanud juba kolme uuringut. III tegevuse „Info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhineva terviseinfo kogumise ja kasutamise võimaluste edasiarendamine” elluviimiseks on kokku kutsutud kõnealuse valdkonna pädevate organisatsioonide esindajatest koosnev registrite ja e-tervise eksperdirühm, kelle kaasabil valitakse välja partneritele suunatud konkreetsed tegevused. IV tegevuse „Tervisetehnoloogiate

hindamine” raames püütakse eri riiklike institutsioonide koostöös viia tervisetehnoloogiate hindamine Eestis uuele tasemele. Alustatud on tervisetehnoloogiate hindamise keskuse loomist Tartu Ülikooli. Loodava keskuse ülesandeks on süsteemse ja meetodiliselt usaldusväärsel alusel seisva rakendusuuringu protsessi väljatöötamine ning keskus peab olema võimeline iseseisvalt edasi tegutsema ka pärast TerVE programmi lõppemist. Kui I ja II tegevuse puhul eraldati toetust partnerite esitatud taotluste alusel, siis programmi III ja IV tegevust viiakse ellu aastapõhiste tegevuskavade ja eelarvete põhjal. Eespool mainitud arengukavade väljatöötamisega tehakse algust lähikuudel ning siinkohal on oodatud kõigi partnerite ja valdkonnaga seotud osapoolte aktiivne kaasärääkimine.

AVATUD TAOTLUSVOOR „TERTVISHOIUALASE TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSE TOETAMINE”

Eesti tervishoiu programmi alameedet „Tervishoiualase teadus- ja arendustegevuse toetamine” viiakse ellu avatud taotlusvoorus, mille korraldab Sihtasutuse Archimedes struktuuritoetuste rakendusüksus. Alameetme üldeesmärk on teadus- ja arendusasutuste konkurentsivõime edendamist ja strateegiliste eesmärkide täitmist soodustava teadus- ja arendustegevuse toetamine tervishoius ning teadlaste ja arstide koostöö tugevdamine. Tegevusega toetatakse rahvastiku tervisele olulise mate krooniliste haiguste, pahaloomuliste kasvaja ning nakkushaiguste ennetamisele, diagnostikale ja ravi tõhustamisele suunatud alus- ja rakendusuuringuid ning personaalmeditsiini.

Ajavahemikul 29.08–07.11.2011 toimunud taotlusvooru laekus kokku 33 taotlust. Toetust võisid taotleda nii teadus- ja arendusasutused kui ka haiglavõrgu arengukavas loetletud piirkondlikud ja keskhaiglad. Toetuse saajate pingerida selgus hindamiskomisjoni arutelude põhjal, kusjuures enne seda oli iga taotlust hinnanud 3 väliseksperti ja 3 Eesti asjatundjat. Toetust otsustati anda 8 projektile, millest 6 esitas Tartu Ülikool, ühe Vähiuuringute Tehnoloogia Arenduskeskuse AS ning ühe Eesti Liigutushäirete Selts. Rohkem taotlusvoore meetme raames kavas välja kuulutada ei ole.

assar.luha@etag.ee